

Kapcsolatok hálójában: Az óvoda-iskola átmenet kihívásai és lehetőségei a 21.században

Németh Krisztina¹

¹Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

ABSZTRAKT

Az óvoda-iskola átmenet a gyermekek életében meghatározó időszak, amely során a család, az óvoda és az iskola együttműködése kulcsfontosságú a zökkenőmentes átmenet érdekében. A 21. század társadalmi, kulturális és oktatási változásai új kihívásokat és lehetőségeket teremtenek az intézmények közötti kapcsolatok és a gyermekeket támogató hálózatok számára. Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa az átmenet történeti fejlődését Magyarországon, különös tekintettel az első óvodák és iskolák együttműködésére, miközben rávilágít a modern idők kihívásaira, mint például az inkluzív nevelés és a digitális technológiák térnyerése.

A kutatás középpontjában a kapcsolati háló áll: az óvodapedagógusok, tanítók, szülők és intézményvezetők közötti kommunikáció és együttműködés minősége. Jelenleg a kutatás kezdeti szakaszában a dokumentumok elemzése zajlik, különös tekintettel a kapcsolattartás formáira és szerepére az óvoda-iskola átmenet során. A kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek együttes alkalmazásával a későbbiekben célunk feltárni a gyakorlati tapasztalatokat és jó gyakorlatokat, amelyek elősegíthetik a gördülékeny átmenetet.

A kutatás célja annak feltárása, hogy az óvoda-iskola átmenet során milyen szerepet játszik az érintett felek – óvodapedagógusok, tanítók, szülők és intézményvezetők – közötti együttműködés. A kutatás a kapcsolattartás különböző formáit és azok hatásait vizsgálja a gyermekek szociális, érzelmi és kognitív fejlődésére, valamint iskolai beilleszkedésére. Az eredmények hozzájárulhatnak annak megértéséhez, hogy az oktatási rendszerek közötti együttműködés milyen tényezők mentén támogathatja a gyermekek sikeres iskolakezdését, és milyen fejlesztési lehetőségek adódhatnak ezen a területen.

KULCSSZAVAK

óvoda-iskola átmenet, kapcsolati háló, 21. század kihívásai, történeti tapasztalatok, együttműködés

BEVEZETÉS

A pedagógusok számára minden életkori szakasz újabb kihívásokat jelent, de úgy vélem, hogy a legnagyobb felelősség a kisgyermekkor nevelési folyamataiban rejlik. Az óvodáskorból iskoláskorba való átmenet kiemelkedően fontos időszak a gyermekek életében, mivel ez az időszak nemcsak új környezeti és tanulási elvárásokhoz való alkalmazkodást jelent, hanem a személyiség fejlődésének egyik sarkalatos pontját is.

A gyermekek számára ez az átmenet gyakran kihívásokkal teli, mivel új szociális és tanulási helyzetekhez kell alkalmazkodniuk. Az óvoda és az iskola közötti különbségek – mind a pedagógiai megközelítésben, mind az elvárásokban – nagy hatással vannak a gyermekek érzelmi, szociális és kognitív fejlődésére. Ezért különösen fontos, hogy a pedagógusok olyan támogató környezetet biztosítsanak, amely elősegíti az átmenet zökkenőmentességét és a gyermekek harmonikus fejlődését.

Az óvoda-iskola átmenet során tapasztalható nehézségek és az azok kezelésére irányuló gyakorlatok megfigyelése adta az inspirációt arra, hogy tudományos alaposan vizsgáljuk meg ezt a témakört. E kutatás során célunk, hogy feltárjuk azokat a pedagógiai eszközöket, módszereket és stratégiákat, amelyek segítenek enyhíteni az átmenettel járó nehézségeket, valamint hozzájárulnak a gyermekek zökkenőmentes iskolakezdéséhez.

Továbbá kiemelt figyelmet kívánunk fordítani arra, hogy az óvoda és az iskola közötti kommunikáció és együttműködés hogyan hat a gyermekek átmeneti időszakára. Meggyőződésünk, hogy a pedagógusok, a szülők és az intézmények közötti szoros együttműködés

kulcsfontosságú szerepet játszik abban, hogy a gyermekek sikeresen vegyék az óvoda-iskola átmenet akadályait, és pozitív élményekkel gazdagodjanak ebben az új életszakaszban.

Az óvoda és az iskola közötti átmenet a gyermekek életében az első jelentős intézményváltás, amely új kihívásokat és lehetőségeket teremt számukra. Ez az átmenet az iskolai élet alapjait fekteti le, és hosszú távon befolyásolja a gyermekek tanulási motivációját, érzelmi stabilitását és szociális kapcsolatait. Az óvodai környezet biztonságos, játékos, a gyermek egyéni fejlődését helyezi előtérbe, míg az iskolai közeg strukturáltabb, formálisabb követelményeket támaszt. Az átmenet során a gyermekeknek meg kell birkóznuk a környezetváltással, új szabályokkal, elvárásokkal és a tanulási folyamat iránti fokozott figyelemmel. A pedagógusok és szülők szerepe ebben az időszakban kulcsfontosságú, hiszen megfelelő támogatással és kommunikációval jelentősen enyhíthetik az átmenetből fakadó nehézségeket.

Az óvoda-iskola átmenet sikeressége nagymértékben függ a szülők, az óvodapedagógusok és a tanítók együttműködésétől, amelyet mindhárom fél kulcsfontosságúnak tart. Szabadkai Vanda (2024) kutatásából kiderül, hogy bár az intézmények többsége törekszik a kapcsolattartás és az együttműködés különböző formáinak megvalósítására, az óvodapedagógusok és tanítók közötti kommunikáció gyakran elmarad a kívánatostól. Az eredmények arra is rámutatnak, hogy míg a szülőkkel való kapcsolattartás viszonylag sokrétű, addig az óvodák és iskolák közötti együttműködés nem minden esetben valósul meg megfelelő módon. Ez azt mutatja, hogy az átmenet gördülékenyebbé tétele érdekében tovább kell erősíteni a pedagógusok közötti párbeszédet és az intézmények közötti kapcsolatokat.

Az átmenet során a problémák egy további forrása, hogy a tanítás tanárközpontú, az azonos időtartamú tanórákat a frontális osztálymunka dominanciája jellemzi. Az osztályterem többségében a padok, asztalok elrendezése is ennek a szolgáltatásban áll, habár a bútorzat átrendezése a változatos csoportmunkát is lehetővé tenné. Az óvoda és az iskola közötti váltás túlságosan éles, az óvodai játékos fejlesztést átmenet nélkül váltja fel a formális fegyelemre készítető, iskolai munka (Nagy, 2008).

Az óvoda-iskola átmenet kapcsán a 21. század kihívásai közé tartozik az inkluzív nevelés előtérbe kerülése és a digitális technológiák térhódítása. Az inkluzív nevelés célja, hogy minden gyermek számára biztosítsa az egyenlő hozzáférést a minőségi oktatáshoz, figyelembe véve a különböző egyéni szükségleteket. Az átmenet időszakában ez különösen fontos, hiszen a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek támogatása nagyban múlik azon, hogy az óvodák és iskolák mennyire képesek megfelelő pedagógiai stratégiákat alkalmazni. Az inkluzivitás megvalósítása megköveteli a pedagógusok közötti együttműködést, a szülőkkel való aktív kapcsolattartást, valamint a szakértői hálózatok igénybevetését.

A digitális technológia térnyerése szintén jelentős hatással van az átmenet támogatására. Az óvodák és iskolák által használt digitális platformok, például szülői tájékoztató rendszerek, tanulást támogató applikációk vagy online közösségi fórumok, lehetővé teszik az információk gyors és hatékony megosztását. Ezek az eszközök elősegítik a pedagógusok és szülők közötti kapcsolattartást, biztosítva, hogy minden érintett fél hozzáférjen az átmenet szempontjából releváns információkhoz. Továbbá, a digitális technológia használata a gyermekek felkészítésében is kiemelt szerepet kaphat, például játékos tanulási programok vagy virtuális iskolalátogatások formájában, amelyek hozzájárulnak az iskolakezddéssel kapcsolatos szorongások enyhítéséhez.

E két tényező – az inkluzív nevelés és a digitális eszközök alkalmazása – kulcsfontosságú szerepet játszik az óvoda-iskola átmenet sikerességében, és hosszú távon hozzájárulhat a gyermekek iskolai pályafutásának eredményességéhez.

Az óvoda-iskola átmenet egy rendkívül aktuális és releváns kutatási téma, mivel mind a szakmai, mind a társadalmi szféra jelentős figyelmet fordít az oktatási rendszerek hatékonyságának javítására. Az első intézményváltás folyamata gyakran kihívásokkal teli, amelyeket az érintettek – gyermekek, szülők és pedagógusok – eltérő módon élnek meg. Az átmenet megfelelő kezelésének hiánya hátráltatja a gyermekek iskolai teljesítményét, hosszú távon tanulási képességeit, sőt negatívan befolyásolja önértékelésüket is. Szakmai szempontból kiemelkedő fontosságú a pedagógusok és szülők közötti kommunikáció és kapcsolatrendszer fejlesztése, a pedagógiai eszközök összehangolása, valamint a gyermekek érzelmi és szociális felkészítése.

Az óvoda-iskola átmenet problémakörének kutatása nem csupán szakmai érdeklődésből fakad, hanem személyes tapasztalatokból is táplálkozik. Óvoda igazgatóként és tanfelügyeleti szakértőként közvetlenül szembesültem azokkal a nehézségekkel, amelyek az intézmények közötti együttműködés hiányosságaiból adódnak. A tanfelügyelői munkám során, különböző intézmények hivatalos dokumentumainak vizsgálata közben figyeltem fel arra, hogy bár az óvodák tervezik a

kapcsolattartást az iskolákkal, a gyakorlatban ez nem minden esetben valósul meg, és nem is mindig tudatosan történik. Az érintettek, különösen a pedagógusok és a szülők, gyakran bizonytalanok abban, hogyan támogathatják a gyermekeket ebben az időszakban. Személyes szakmai tapasztalataim rávilágítottak arra, hogy a strukturált kommunikáció és az intézményi támogatás jelentősen csökkentheti az átmenettel járó feszültséget, és elősegítheti a zökkenőmentes beilleszkedést.

SZAKIRODALMI ÁTTEKINTÉS

A magyarországi kisgyermekkori intézményváltás kérdése – különösen az óvoda-iskola átmenet – az óvodai nevelés általánossá válását követően vált kiemelten fontos témává a neveléstudományi és köznevelési diskurzusban. Történeti szempontból meghatározó események között szerepel a tankötelezettségi kor elérésének szabályozása, az egyéni iskolaérettség kritériumainak figyelembevétele, az óvodák közoktatási rendszerbe történő integrálása, valamint a jelenlegi életkorhoz kötött iskolakezddés gyakorlata. Ezek a tényezők hozzájárulnak ahhoz, hogy az óvoda-iskola átmenet intézményi, pedagógiai és társadalmi szinten is kiemelt figyelmet kapjon. Ezek az események mind lokális, mind országos szinten megoldáskeresési törekvéseket indítottak el az átmenet megkönnyítésére. A kutatás történeti alapjainak megalapozása érdekében dokumentumelemzés módszerét alkalmazva, különös figyelmet szentelünk az átmenettel kapcsolatos szakirodalmi előzményekre. Az elemzés során feltárjuk az átmenet gyakorlati problémáit, a váltás okozta nehézségekre adott válaszokat, kísérleti programokat és innovációkat, valamint az intézményváltással összefüggésben értelmezhető hazai kutatási eredményeket.

Az óvoda-iskola átmenet témájában megjelent szakirodalom jelentős történeti gyökerekkel bír. A *Néptanítók Lapja* 1868-as száma már felvetette az óvodák és iskolák közötti átmenet kérdését, hangsúlyozva az intézményi folyamatok összehangolásának jelentőségét. Ez az egyik első dokumentált forrás, amely az átmenet problémáit és lehetőségeit tárgyalta, és ezzel megalapozta a téma későbbi kutatását. Az évfolyam írásai egységesen kiemelték az óvodák fontosságát az iskola előkészítésében, különös tekintettel a gyermekek szocializációjára, erkölcsi nevelésére és testi-lelki fejlődésére. Az óvoda nem csupán gyermekmegőrzőként, hanem a későbbi iskolai sikeresség alapjaként határozódott meg. Fízel (2022) tanulmánya részletesen elemzi ezt a történeti nézőpontot, bemutatva, hogyan reagált a magyar pedagógiai szaksajtó az átmenet kihívásaira és megoldási javaslatokra.

Gyarmathy (2019) hangsúlyozza az intézmények közötti együttműködés fontosságát, amely a tanulók eredményességét és szociális készségeik fejlődését egyaránt támogatja. Gyurcsik (2020) arra mutat rá, hogy az óvodai és iskolai pedagógusok közötti rendszeres kapcsolattartás, valamint a szülők aktív bevonása alapvető a sikeres átmenet szempontjából. Gyurcsik (2020) egy másik tanulmányában kiemeli, hogy az óvoda-iskola átmenet során a különböző szereplők eltérő nézőpontokkal rendelkeznek, különböző képességeket tartanak fontosnak az iskolakezddéshez. Hangsúlyozza, hogy az óvoda-iskola átmenet hatékonyságának mérése és értékelése kapcsán kevés konkrét információ áll rendelkezésre, mivel az intézmények nem gyűjtnek adatokat a gyakorlatok hatékonyságáról.

Fleiszt (2024) doktori értekezésében rávilágít arra, hogy az iskolai sikerességet illetően meghatározó szerepet tölt be az intézményváltás segítése az óvodai nevelés során és az iskola első éveiben. Az intézményváltás sikerességét egyrészt meghatározza az óvodapedagógusok, a tanítók és a szülők együttműködése, valamint az érintett szereplők vélekedése az óvoda–iskola átmenet főbb kérdéseiről. Az intézményváltást megkönnyítheti, ha az átmenet folyamatát az egyes szereplők részéről tudatosság övezi. Lényeges, hogy a pedagógusok és a szülők tisztában legyenek az átmenet során nehézséget okozó tényezőkkel, az egyes szereplők feladataival és az egymással szemben támasztott elvárásokkal. Golyán (2013) európai példák alapján mutatja be azokat a pozitív gyakorlatokat, amelyek a szülők és pedagógusok közötti együttműködés révén hozzájárulnak a gyermekek sikeres iskolai beilleszkedéséhez.

A kutatások eredményei rámutatnak, hogy a szülők gyakran bizonytalanok gyermekeik támogatását illetően az iskolai élet kezdetén (Gyurcsik, 2022). Az óvoda-iskola átmenet hatékony segítése érdekében kiemelt jelentőségű a strukturált szülői tájékoztatás, konzultációk és közös programok szervezése, mint például nyílt napok és ismerkedési alkalmak. Ezek az események lehetőséget biztosítanak a szülők számára, hogy megismerjék az iskolai elvárásokat, valamint aktív szerepet vállaljanak az átmeneti folyamatban. E megközelítés nemcsak a gyermekek iskolai alkalmazkodását segíti elő, hanem hosszú távon hozzájárul a szülő-iskola kapcsolat minőségének javításához.

A szakirodalom elemzése alátámasztja, hogy az óvoda-iskola átmenet egyik kulcsfontosságú eleme az érintett felek közötti strukturált kapcsolattartás. Ez a kapcsolattartás nem kizárólag a gyermekek oldalán fontos, hanem az intézmények közötti koordináció és a szülők aktív bevonása szempontjából is meghatározó szerepet játszik. Az együttműködés hatékonyságának növelése érdekében szükséges olyan stratégiák és eszközök alkalmazása, amelyek elősegítik a két intézmény közötti szorosabb kapcsolatot. Ezek az eszközök nemcsak a kommunikáció javításában nyújthatnak segítséget, hanem hosszú távon hozzájárulhatnak az átmenet minőségének és sikerességének növeléséhez.

CÉLOK, KUTATÁSI KÉRDÉSEK, HIPOTÉZISEK

A kutatás célja annak igazolása, hogy a hatékony kapcsolattartás és a jól megtervezett átmenet kulcsszerepet játszanak az óvoda-iskola átmenet sikerében. A vizsgálat középpontjában a pedagógusok és intézmények közötti együttműködés áll, különös tekintettel a strukturált kapcsolattartás szerepére, amely rendszerszintű, intézményesített megoldásokkal támogatja a kommunikációt és a szülőkkel való együttműködést. A kutatás célja továbbá olyan módszerek feltárása, amelyek segítik a gyermekek érzelmi és szociális biztonságának megteremtését, csökkentik a stresszt, és elősegítik a sikeres iskolai beilleszkedést, és az oktatási esélyegyenlőséget. A vizsgálat külön figyelmet szentel annak, hogy bemutassa a strukturált kapcsolattartási modellek gyakorlati hasznosságát a magyar köznevelési rendszerben. A jelenlegi ad hoc jellegű kommunikáció helyett olyan formalizált modellek bevezetésének lehetőségeit elemzi, amelyek hozzájárulhatnak az oktatáspolitikai fejlesztésekhez. Emellett a kutatás célja gyakorlati ajánlások megfogalmazása az óvodák és iskolák közötti együttműködés fejlesztésére, figyelembe véve a vidéki és városi intézmények eltérő sajátosságait.

A kutatás az alábbi kérdésekre keres választ:

- Hogyan befolyásolja a pedagógusok közötti kommunikáció és együttműködés az átmenet sikerességét?
- Milyen szerepe van a szülőknek az átmeneti folyamat támogatásában?
- Milyen módszerekkel lehet elősegíteni a gyermekek érzelmi biztonságát és szociális beilleszkedését az iskolában?
- Hogyan támogathatják a digitális technológiai eszközök a pedagógusok és szülők közötti kapcsolattartást, valamint a gyermekek felkészítését az átmenetre?

A kutatás célja annak bemutatása, hogy a strukturált kapcsolattartás, a megfelelő felkészítés és a gyermekek igényeire szabott programok hogyan járulnak hozzá a sikeres átmenethez, valamint hosszú távon miként javítják az iskolai pályafutás eredményességét.

A kapcsolattartás minőségének vizsgálata érdekében az alábbi hipotézisek kerülnek megfogalmazásra:

- Azok a gyermekek, akik az óvoda és iskola közötti strukturált és rendszeres kapcsolattartásban részesülnek, könnyebben alkalmazkodnak az iskolai környezethez.

A strukturált és rendszeres kapcsolattartás alatt értjük azokat az előre meghatározott és időszakosan megismétlődő eseményeket, mint például: rendszeres óvodai látogatások, iskolai bejárás, közös szülői értekezletek és a pedagógusok közötti folyamatos kommunikáció.

- A pedagógusok közötti szorosabb és koordinált kapcsolattartás (például közös megbeszélések, együttműködés az óvodai és iskolai tantervben) pozitívan befolyásolja a gyermekek iskolai beilleszkedését.

A pedagógusok közötti együttműködés tartalmazza a rendszeres, közös megbeszéléseket, ahol a pedagógusok az óvodai és iskolai tantervek összhangját biztosítják, illetve megosztják tapasztalataikat és megfigyeléseiket a gyermekek fejlődéséről. Az iskolai beilleszkedés mérése során figyelembe vesszük a gyermekek tanulmányi előrehaladását, a társas kapcsolataikat, valamint a tanárokkal való interakcióikat. A sikeres beilleszkedés jele lehet az iskolai szorongás csökkenése és a fokozatos önállóság elérése.

- Azok a gyermekek, akiknek szülei aktívan részt vesznek az óvoda-iskola közötti kapcsolattartásban (például szülői értekezletek, közös események), sikeresebben alkalmazkodnak az iskolai környezethez.

Az aktív szülői részvétel alatt értjük a szülők részvételét a szülői értekezleteken, közös eseményeken (pl. iskolai bemutatók, tájékoztató programok), és a rendszeres kapcsolattartást a pedagógusokkal.

- Az iskolai felkészítő programok (például iskolai környezethez való fokozatos hozzászoktatás, előkészítő foglalkozások) és a folyamatos, jól szervezett kapcsolattartás segíti a gyermekeket az iskolai elvárásokhoz való alkalmazkodáshoz.

Az iskolai felkészítő programok tartalmazzák a fokozatos iskolai környezethez való hozzászoktatást, mint például az iskolai bemutatók, játékos iskolai programok és előkészítő foglalkozások. A jól szervezett kapcsolattartás alatt értjük az óvoda és iskola közötti folyamatos kommunikációt, amely lehetővé teszi, hogy minden érintett fél időben értesüljön a gyermekek előre haladásáról és szükségleteiről.

MÓDSZEREK

A kutatás során alkalmazott vegyes módszertani megközelítés lehetővé teszi, hogy mind a kvantitatív, mind a kvalitatív adatgyűjtési technikák előnyeit kihasználjuk az óvoda-iskola átmenet komplex hatásainak vizsgálatában. Ez a megközelítés lehetőséget ad arra, hogy a mennyiségi adatok mellett mélyebb, részletesebb információkat is szerezzünk, amelyek a gyermekek, szülők és pedagógusok tapasztalatait tükrözik.

A kutatásban célzott mintavételt alkalmazunk, hogy az óvoda-iskola átmenetet és a strukturált kapcsolattartás hatékonyságát különböző típusú intézményekben vizsgáljuk. A mintavétel során a következő szempontokat vesszük figyelembe:

Intézmények típusai: A kutatás célja, hogy különböző típusú intézményeket vizsgáljunk, így az óvodák és iskolák vegyes mintája kerül bevonásra. A mintába különböző típusú intézmények (pl. városi és falusi iskolák, kisebb települések intézményi környezet, nagyobb városok iskolái) kerülnek.

Geográfiai terület: A kutatásunk területe Nyugat-Dunántúl, azon belül Vas-, Zala- és Győr-Moson-Sopron vármegyék. Az intézmények kiválasztása ezen területeken történik, figyelembe véve a társadalmi-gazdasági környezetek közötti eltéréseket és az intézmények közötti különbségeket.

A kutatásban az óvodapedagógusokat és iskolai tanítókat, valamint az intézmények igazgatóit vonjuk be a mintába. Ezen kívül a szülők véleményét és tapasztalatait is figyelembe vesszük, mivel ők is fontos szereplők a gyermekek iskolai beilleszkedésében. A gyermekek szintjén a mintavétel azokat az óvodásokat és első osztályos tanulókat érinti, akik az átmeneti időszakban vannak. Az ő bevonásuk és megfigyelések indirekt módon gyűjtött adatok (pl. szülői kérdőívek, pedagógus értékelések, gyermekek rajzainak elemzése) segítségével történik, az etikai

A mintát az elérhető intézmények és pedagógusok számának figyelembevételével határozzuk meg. A célunk egy reprezentatív minta összeállítása, amely biztosítja a kutatás megbízhatóságát és érvényességét. A gyermekek esetében a minta nagyságát az intézmények által kijelölt osztályok és csoportok alapján határozzuk meg, amely lehetővé teszi az átmeneti folyamatok részletes elemzését.

A kutatás során kvalitatív és kvantitatív módszereket egyaránt alkalmazunk annak érdekében, hogy átfogó képet nyerjünk az óvoda-iskola átmenet és a strukturált kapcsolattartás gyakorlatáról. A pedagógusok és szülők körében kérdőíves felméréseket és félig strukturált interjúkat készítünk, amelyek célja az átmeneti folyamatok, a kapcsolattartási formák és a kommunikáció hatékonyságának vizsgálata. A gyermekek esetében rajzelemzést végzünk, amely a vizuális kifejezőmódjukon

keresztül segíti az átmenettel kapcsolatos élményeik és érzelmeik feltárását.

A kérdőívek alkalmazásával kvantitatív és kvalitatív adatokat egyaránt gyűjtünk pedagógusok, intézményvezetők és szülők körében. A zárt végű kérdések lehetőséget biztosítanak a kapcsolattartás gyakoriságának, formáinak, az átmeneti folyamatok tervezettségének és az együttműködés hatékonyságának számszerűsítésére. Ezzel párhuzamosan a nyílt végű kérdések mélyebb betekintést nyújtanak a résztvevők tapasztalataiba és véleményeibe, lehetőséget teremtve a strukturált kapcsolattartás különböző aspektusainak alaposabb feltárására, beleértve a kommunikációs csatornákat, a közös tervezést és az információáramlást.

A kvalitatív adatgyűjtés részeként félig strukturált interjúkat készítünk pedagógusokkal, intézményvezetőkkel és szülőkkel. Ezen interjúk célja, hogy mélyebb betekintést nyújtsanak a kapcsolattartás gyakorlatába, valamint az átmeneti folyamatok megtervezésével és megvalósításával kapcsolatos tapasztalatokba. Az interjúk segítségével feltárjuk azokat az akadályokat és nehézségeket, amelyekkel az intézmények és a szülők szembesülnek az átmenet során, és elemezzük, hogy ezek milyen hatással vannak a gyermekek zökkenőmentes iskolai beilleszkedésére.

A kutatás során elemezzük az intézmények hivatalos dokumentumait, különös figyelmet fordítva a kapcsolattartás formáiról szóló fejezetekre, az óvoda-iskola átmenetet támogató programok leírásaira, valamint a szülők tájékoztatására szolgáló anyagokra. A dokumentumelemzés célja, hogy feltárja az intézmények hivatalos eljárásait és megvizsgálja azok összhangját a gyakorlatban alkalmazott módszerekkel.

Az óvodás és elsős tanulók körében rajzokat készítettünk, amelyek az iskolakezdéssel kapcsolatos érzéseiket tükrözik. A rajzok segítségével olyan élmények és érzelmek is feltárhatóak, amelyeket verbálisan esetleg nehezebben fejeznének ki.

A kérdőíves adatokat statisztikai módszerekkel elemezzük. Az összegyűjtött válaszokat SPSS vagy más statisztikai szoftver segítségével dolgozzuk fel, kiemelten vizsgálva az összefüggéseket, trendeket és a pedagógusok, szülők közötti eltéréseket a kapcsolattartás hatékonyságában. A statisztikai elemzés során gyakorisági eloszlásokat, korrelációs vizsgálatokat és szükség esetén varianciaanalízist (ANOVA) alkalmazunk.

Az interjúk és dokumentumok tartalmát tematikus elemzés segítségével dolgozzuk fel, amelynek során az adatokból visszatérő mintázatokat, kulcsfogalmakat és főbb témákat azonosítunk. Az interjúk és szöveges dokumentumok kódolása lehetővé teszi a strukturált kapcsolattartás akadályozó és támogató tényezőinek feltérképezését.

A vizsgálat során kvalitatív szempontok szerint elemezzük a gyermekek rajzait, külön figyelmet fordítva az érzelmi állapotok, a kapcsolati dinamikák és az átmenettel kapcsolatos élmények vizuális megjelenítésére. Az óvodások és első osztályos tanulók körében rajzelemzést végzünk, amely során arra kérjük a gyermekeket, hogy rajzolják le, mit gondolnak vagy éreznek az iskolakezdéssel kapcsolatban. Ez a vizsgálati módszer lehetővé teszi számunkra, hogy a gyermekek kifejezzék érzéseiket és

gondolataikat, amelyeket verbálisan esetleg nehezebben tudnának megfogalmazni.

A rajzok elemzése során figyelembe vesszük a témákat, színeket, kompozíciót és azokat a magyarázatokat, amelyeket a gyermekek a rajzaikhoz kapcsolódóan adnak. Ez segít abban, hogy mélyebb megértést nyerjünk az érzelmi reakcióikról, tapasztalataikról és az iskolai átmenettel kapcsolatos élményeikről.

Az elemzés során különös figyelmet fordítunk a megjelenő mintázatokra, a szimbolikára, valamint a gyermekek által használt színekre és formákra, amelyek segítenek feltárni a gyermeki gondolkodást és érzéseket. Ezen túlmenően a gyermekek által adott magyarázatok segítenek az egyéni különbségek megértésében, valamint abban, hogy a rajzaik milyen módon tükrözik az iskolakezdéssel kapcsolatos félelmeket, örömeket vagy kihívásokat. A módszer lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek különböző érzelmi szinteket és tapasztalatokat fejezzenek ki, miközben az elemzés során azonosításra kerülnek azok a tényezők, amelyek befolyásolják az óvoda-iskola átmenetet.

Az elemzés során összehasonlítjuk a különböző típusú intézményeket (óvodák és iskolák), valamint az egyes pedagóguscsoportokat (óvodapedagógusok, tanítók), hogy feltárjuk a strukturált kapcsolattartás hatékonyságát. Vizsgáljuk, hogy az óvoda-iskola átmenet és a kapcsolattartás minősége milyen mértékben függ az intézmény típusától, illetve milyen tényezők segítik vagy hátráltatják az átmenet sikerességét. Ez az elemzési keret biztosítja a kvantitatív és kvalitatív adatok integrált értelmezését, lehetővé téve a kutatás céljainak átfogó megvalósítását.

Kutatásunk során minden résztvevő önkéntesen vesz részt, és biztosítjuk számukra az adatkezelés jogszerűségét és bizalmasságát. A személyes adatok védelme érdekében anonim adatkezelést alkalmazunk, és minden résztvevőtől előzetes beleegyezést kérünk az adatgyűjtéshez.

EREDMÉNYEK

A kutatás célja, hogy mélyreható elemzést nyújtson az óvoda-iskola átmenet sikerességét befolyásoló legfontosabb tényezőkről, és hozzájáruljon a pedagógiai gyakorlatok fejlesztéséhez. A várható eredmények alapján egyértelműen kirajzolódhat, hogy az intézmények közötti szorosabb együttműködés, a pedagógusok közötti rendszeres és strukturált információcsere, valamint a szülők tudatos bevonása nélkülözhetetlen a gyermekek sikeres iskolakezdéséhez.

A kutatás során feltárt adatok várhatóan alátámasztják, hogy az óvoda és az iskola közötti szakmai párbeszéd hatékonysága közvetlenül befolyásolja az átmenet gördülékenységét. Az óvodapedagógusok által megosztott információk – például a gyermek fejlődési sajátosságai, tanulási stílusa és szociális készségei – segíthetnek a tanítóknak abban, hogy célzott támogatást nyújtsanak a gyermekeknek az első hónapokban. Ezen túlmenően, a kutatás várhatóan megerősíti, hogy a szülők aktív szerepvállalása, az intézmények által biztosított tájékoztatás és támogató programok (például iskolanyitogató foglalkozások, szülői tájékoztatók, közös események) jelentősen hozzájárulnak a gyermekek iskolai beilleszkedéséhez.

Az eredmények rámutathatnak arra is, hogy az átmenet sikerességét befolyásoló tényezők között az intézményi kultúra, a pedagógusok szemléletmódja és az alkalmazott módszertani eszközök kulcsfontosságú szerepet játszanak. Azok az iskolák, amelyek differenciált módszerekkel, játékos tanulásszervezéssel és támogató tanulási környezettel várják az első osztályosokat, nagyobb eséllyel segítik elő a gyermekek pozitív iskolai élményeit, csökkentve a stresszt és az alkalmazkodási nehézségeket.

A kutatás gyakorlati jelentősége kiemelkedő, hiszen az eredmények alapján konkrét javaslatokat lehet megfogalmazni az óvodák és iskolák közötti együttműködés javítására. A várható következtetések segíthetnek abban, hogy az oktatáspolitikai döntéshozók, pedagógiai szakemberek és intézményvezetők hatékonyabb programokat dolgozzanak ki az átmenet támogatására. Továbbá, az eredmények hozzájárulhatnak a pedagógusképzés és továbbképzés fejlesztéséhez is, kiemelve az óvodapedagógusok és tanítók közötti kommunikáció és együttműködés szükségességét.

DISZKUSSZIÓ

A tervezett kutatás célja, hogy feltárja az óvoda-iskola átmenet során alkalmazott kapcsolattartási gyakorlatokat, valamint ezek hatékonyságát a gyermekek iskolai beilleszkedése szempontjából. Az elemzés során arra törekszünk, hogy az intézmények hivatalos dokumentumai, a pedagógusok és szülők tapasztalatai, valamint a gyermekek vizuális önkifejezése révén átfogó képet kapjunk az átmeneti folyamatokról.

A kérdőíves vizsgálatok várhatóan rávilágítanak az óvodapedagógusok és tanítók kapcsolattartási szokásainak eltéréseire, valamint arra, hogy az együttműködés milyen tényezők mentén lehet sikeres vagy problémás. Az interjúk segítségével mélyebb betekintést nyerhetünk az egyes pedagóguscsoportok és szülők attitűdjeibe, feltérképezve a strukturált kommunikáció erősségeit és hiányosságait.

A dokumentumelemzés során vizsgáljuk, hogy az intézményi szabályozások és programleírások milyen módon támogatják az átmenetet, és ezek mennyire vannak összhangban a gyakorlatban alkalmazott módszerekkel. Feltételezhető, hogy a hivatalos dokumentumokban lefektetett elvek és a mindennapi megvalósítás között eltérések tapasztalhatók, amelyek befolyásolhatják a gyermekek iskolakezdéssel kapcsolatos élményeit.

A gyermekrajzok elemzése várhatóan olyan érzelmi mintázatokat tár fel, amelyek segítenek jobban megérteni, milyen élmények és érzések kísérik a kisgyermekek iskolakezdését. A vizuális kifejezőmód elemzése lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek olyan gondolatait és érzéseit is feltárjuk, amelyeket verbálisan esetleg nehezebben fejeznének ki. Az eredmények hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a pedagógusok jobban megértsék a gyermekek érzelmi szükségleteit az átmeneti időszakban.

A kutatás várható eredményei segíthetnek az óvoda-iskola átmenet hatékonyabbá tételében, rávilágítva a kapcsolattartási stratégiák erősségeire és fejlesztendő területeire. Az elemzés alapján javaslatokat dolgozhatunk ki a pedagógusok közötti együttműködés fejlesztésére, a szülők aktívabb bevonására, valamint a strukturált kommunikáció támogatására. Eredményeink remélhetőleg hozzájárulnak egy olyan rendszer kialakításához, amely

megkönnyíti a gyermekek számára az iskolakezdés folyamatát, és csökkenti az ezzel járó stresszt és bizonytalanságot.

KONKLÚZIÓ

A tervezett kutatás az óvoda-iskola átmenet során kialakuló kapcsolatrendszerek sajátosságaira fókuszál, különös tekintettel a pedagógusok, szülők és intézmények közötti együttműködésre. Arra keres választ, hogy ezek a kapcsolatok milyen hatással vannak a gyermekek iskolai beilleszkedésére, valamint milyen tényezők segíthetik elő a sikeres átmenet megvalósítását.

A vizsgálat kiemelten foglalkozik azzal, hogy az óvodapedagógusok és tanítók közötti kommunikáció miként segítheti a nevelési folyamatok összehangolását. Emellett a szülők szerepét is elemzi, különös tekintettel arra, hogy aktív részvételük miként támogathatja a gyermekek érzelmi biztonságát és motivációját az iskolakezdés során. A kutatás várható eredményei hozzájárulhatnak az óvoda-iskola átmenet támogató módszerek és programok fejlesztéséhez. A cél egy olyan kapcsolati háló feltérképezése, amely elősegíti a gyermekek zökkenőmentes iskolai kezdetét, valamint hosszú távon támogatja tanulási sikerességüket. A kutatás során külön figyelmet kapnak azok az együttműködési mechanizmusok, amelyek hatékonyan csökkenthetik az átmenetből fakadó nehézségeket.

A jövőbeli kutatások egyik iránya lehet az óvodák és iskolák közötti együttműködés hosszabb távú hatásainak vizsgálata, beleértve a gyermekek iskolai pályafutásának alakulását. Emellett érdemes lenne részletesebben elemezni, hogy a különböző pedagógiai módszerek és programok milyen mértékben segítik elő a gyermekek iskolai alkalmazkodását. Az átmenet hatékonyságának mérésére szolgáló módszertani eszközök fejlesztése és validálása szintén fontos kutatási terület lehet.

Összességében a kutatás hozzájárulhat egy olyan támogató oktatási rendszer kialakításához, amely figyelembe veszi a gyermekek egyéni szükségleteit, elősegíti az intézmények közötti párbeszédet, és hosszú távon megalapozza az iskolai sikerességet és a pozitív tanulási élményeket.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Ezúton szeretném kifejezni őszinte hálámat és köszönetemet Dr. habil. Varga László témavezetőmnek, aki szakmai iránymutatásával és támogatásával segíti kutatásom megvalósulását. Értékes meglátásai, építő visszajelzései és szakmai tanácsai nagyban hozzájárulnak a kutatás megalapozásához és további fejlesztéséhez. Köszönöm, hogy mindig biztat és segít eligazodni a tudományos munka kihívásai között.

IRODALOMJEGYZÉK

Fizel, N. (2022). Az óvoda-iskola átmenet problematikájának megjelenése a magyar pedagógiai szaksajtóban. *Módszertani Közlemények*, 62(4), 21–32.

Fleisz-Gyurcsik, A. (2021). A hazai publikált óvoda-iskola átmenetet segítő gyakorlatok szisztematikus áttekintése. *Gyermeknevelés: Tudományos Folyóirat*, 9(2), 56–90.

<https://doi.org/10.31074/gyntf.2021.2.56.90>

Fleisz-Gyurcsik, A. (2022). Hogyan vélekednek a szülők az óvoda-iskola átmenet főbb kérdéseiről? *Gyermeknevelés: Online Tudományos Folyóirat*, 10(4), 50–76. <https://doi.org/10.31074/gyntf.2022.4.50.76>

Fleisz-Gyurcsik, A. (2024). *Óvodapedagógusok, tanítók és szülők óvoda-iskola átmenettel kapcsolatos nézeteinek vizsgálata*. PhD értekezés, Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola.

Golyán, Sz. (2013). Válogatás az óvoda-iskola átmenet európai tapasztalataiból. *Gyermeknevelés: Tudományos Folyóirat*, 1(1), 106–128.

Gyarmathy, É. (2019). Öröm és boldogság az iskolában. *Iskolakultúra*, 9–10, 118–119.

Gyurcsik, A. (2020). Az óvoda-iskola átmenet az óvodapedagógusok, a tanítók és a szülők szemén keresztül. *Gyermeknevelés: Online Tudományos Folyóirat*, 8(3), 189–209.

<https://doi.org/10.31074/gyntf.2020.3.189.209>

Nagy, J. (2008). Az alsó tagozatos oktatás megújítása. In K. Fazekas, J. Köllő, & J. Varga (Szerk.), *Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért* (pp. 53–70). Miniszterelnöki Hivatal.

<https://mek.oszk.hu/08200/08222/08222.pdf>

Szabadkai, V. (2024). Óvoda-iskola átmenet: nézetek és gyakorlatok az óvodapedagógusok, a tanítók és a szülők szemszögéből. *Az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem tudományos közleményei (Új sorozat 45. köt.) Tanulmányok a neveléstudomány köréből = Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae. Sectio Paedagogica [Tanári professzió – Közösségi tanulás – Iskolapedagógia*, 45, 169–196

https://publikacio.uni-eszterhazy.hu/8143/1/4_1_Szabadkai%20Vanda.pdf